

by bylo vhodné v české společnosti v minulých 25 letech reflektovat. Nicméně téma etnicity spojené s romskou populací, a zvláště s jejím sociálním znevýhodněním, by si kniha jistě zasloužila zařadit. Tato kapitola by totiž vypovídala nejen o romské menšině, ale také o proměně etnické tolerance většinové populace. Stejně tak by bylo vhodné do knihy doplnit samostatnou kapitolu o sebevražednosti a jejím vývoji (částečné informace o ní jsou součástí třetí kapitoly, o zdraví), sociální mobilitě a nerovnosti vzdělanostních šancí podle sociálního původu (zvláště s ohledem na to, jak nedostatečně jsou tato témata reflektována v české politice).

Je dobře, že kniha o stavu české společnosti byla v dílně Dušana Janáka zrealizována. Jedná se nejen o významný tvůrčí počín, který přispívá k poznání české společnosti v minulých 25 letech, ale především autoři a autorky v duchu dobré sociologické tradice ukazují, že znalost nadindividuálních struktur, které formují naše životy, je stejně důležitá jako individuální prožívání sociální reality každého z nás.

Laura Fónadová

Ekonomicko-správní fakulta, Masarykova univerzita, Brno

laura@econ.muni.cz

**Ivan Langr: *Systémová korupce v Česku:
veřejné zakázky, aktéři, nelegální zisky*
Praha, Nakladatelství Karolinum 2024, 150 s.**

Ivan Langr je liberecký politik, učitel a novinář, který se dlouhodobě věnuje systémové korupci v českém prostředí. Publikace vychází z disertační práce obhájené v roce 2020 na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy a soustřeďuje se na rozsáhlý výzkum veřejných zakázek v prostředí systémové korupce a fenomén veřejného zadávání.

Knihu je strukturována do tří vzájemně propojených částí, přičemž první z nich, nazvaná *Systémová korupce: její zkoumání a teorie*, nabízí čtenářům hlubší pohled na teoretické koncepty týkající se systémové korupce a její aplikace na oblast veřejných zakázek. Autor v této části podrobně popisuje metodologii výzkumu korupce a vymezuje, jakým způsobem je možné tento fenomén zkoumat.

Při popisu korupčního prostředí vychází z prací Plačka a Friče, kteří korupci v Česku považují za pozůstatek minulého totalitního režimu. Autor se rovněž opírá o výsledky výzkumů veřejného mínění, které ukazují, že korupce je vnímána jako nedílná součást politického života. Většina veřejných činitelů je považována za zkorumpovanou, což je spojováno s korupcí, úplatky a lobbistickými zájmy. Na rozdíl od výzkumů veřejného mínění, jež se často omezují na analýzu individuální korupce, se Langr opírá o koncept systémové korupce, který se za-

měřuje na širší souvislosti, mechanismy, korupční vzorce a dopady. Za klíčovou oblast pro zkoumání příčin a projevů korupce považuje zadávání veřejných zakázek.

Autor vytvořil vlastní metodologický přístup ke zkoumání systémové korupce, založený na nepřímých důkazech a indiciích. Rozšiřuje časový rámec veřejných zakázek o fáze před vyhlášením i po jejich ukončení, čímž odhaluje skryté korupční vzorce. Využívá kvalitativní metody, jako jsou rozhovory, analýza dokumentů a mediální diskurz, a věnuje se i případům s negativním dopadem na veřejný zájem, přestože neskončily soudním odsouzením. Kombinací dedukce a indukce ověřuje teoretické koncepty prostřednictvím případových studií.

Langr chápe systémovou korupci jako instituční selhání, které vede k vytváření a udržování korupčních norem a pravidel. Při popisu českého prostředí systémové korupce se odkazuje na výzkumy Naxery a Dvořákové, kteří spojují tento fenomén s předchozím komunistickým režimem, jehož praktiky a vzorce chování se po změně režimu přenesly do nových podmínek. V prostředí systémové korupce dochází k rozpadu tradiční hierarchie a vytváření asymetrických vztahů a neformálních sítí, které propojují osoby z veřejné správy, politiky a soukromého sektoru. Tento proces vede k patologickým změnám, kdy soukromé zájmy převládají nad veřejným zájmem, což způsobuje privatizaci veřejné instituce. Langr tento stav názorně demonstruje prostřednictvím konceptu tzv. vztahového trojúhelníku, jenž zachycuje propojení politických aktérů, úředníků a zástupců soukromého sektoru v rámci korupčních sítí. Pro ilustraci veřejného zadávání v systémové korupci používá dva modely z města Liberec a ministerstva obrany a popisuje indikátory rizik.

V druhé části, *Korupce v české veřejné správě a politice*, autor pokračuje v analýze rizik systémové korupce v kontextu veřejného zadávání, přičemž využívá soubor případových studií z oblasti veřejných zakázek, ministerstev a justičních kauz, jako jsou například zakázky na pořízení a provoz ICT či kauza nákupu obrněnců Pandur. Tyto případy jsou interpretovány na základě přímých a nepřímých indicií systémové korupce, které vyplývají z exaktních dat. Zaměřuje se na chování a jednání aktérů v korupčních časových rovinách, které předcházejí formálnímu procesu veřejného zadávání.

Při popisu justičních kauz autor využívá analýzu mediálního diskurzu, která poskytla další informace, jež následně použil při tvorbě schémat zahrnujících aktéry a časový sled dané kauzy. Součástí této kapitoly jsou rozhovory s respondenty, kteří mají přímou zkušenost s problematikou veřejného zadávání. Výsledky těchto rozhovorů přispěly k vytvoření sedmi oblastí, v nichž respondenti spatřují dysfunkce české veřejné správy při veřejném zadávání, jako je například absence strategického plánování nebo privatizace politiky byznysem.

Třetí část knihy, *Jak na systémovou korupci*, se zaměřuje na představení východisek účinné protikorupční politiky v oblasti veřejného zadávání v České republice, což je nepochybně důležité téma v kontextu současné politické a ekonomické situace. Langr upozorňuje na absenci jednotného přístupu k analýze korupce v sociálních vědách a navrhuje tři možné směry řešení. První zahrnuje teo-

retické modely – inkrementální přístup, radikální „big bang“ reformu a změnu financování politických stran – jejichž praktická realizovatelnost zůstává nejistá. Druhý přístup je založen na šesti konkrétních opatřeních vycházejících z rozhovorů s experty; mezi nimi figuruje například návrh na posílení pravomocí NKÚ. Třetí koncept chápe korupci jako problém kolektivního jednání a usiluje o systémovou koordinaci mezi klíčovými aktéry, což se však v českém institucionálním kontextu ukazuje jako obtížně proveditelné.

Kniha vrcholí souhrnným zhodnocením, v němž autor nejen rekapituluje své hlavní poznatky, ale také přináší skeptický pohled na současný stav veřejného zadávání v České republice. Systémová korupce je podle něj natolik zakořeněná v mocenské struktuře, že jakákoliv reforma naráží na absenci politické vůle, nedostatek strategické vize a rezistenci vůči systémovým změnám.

Publikace *Systémová korupce v Česku* představuje zásadní příspěvek k pochopení fungování korupce na systémové úrovni pouze v českém prostředí. Autor propojuje historické, politické a ekonomické faktory, aby odhalil, jak korupční mechanismy prorůstají politickým a ekonomickým systémem. Nabízí nový pohled na problém korupce, který zdůrazňuje potřebu zaměřit se na strukturu systému jako celek, nikoli pouze na jednotlivé aktéry. Hlavním přínosem knihy je propojení teoretických konceptů s konkrétními případovými studiemi a rozhovory s odborníky, což umožňuje detailní analýzu aktérů, jejich cílů, vazeb a dlouhodobých souvislostí. Inovativním prvkem je zavedení rozšířeného časového rámce, který zahrnuje fáze před vyhlášením veřejné zakázky i období po jejím ukončení, kdy dochází k realizaci korupčních dohod. Kniha nejen vysvětluje podstatu systémové korupce, ale také nabízí konkrétní návrhy na zlepšení antikorupční politiky a zkoumá jejich dopady na korupční síť.

Michael Potěšil

Filozofická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci

potesil123@gmail.com